

INTERNATIONAL JOURNAL OF

TURKOLOGY

Number 08 Year 2020

OTTOMAN INSCRIPTIONS FROM ISRAEL, PALESTINE
AND JERUSALEM
ISRAİL, FİLİSTİN VE KUDÜS'TEN OSMANLI
KİTABELERİ

Publication of SOTA
ISSN 1570-694X
sotapublishing@gmail.com

Chief Editor: Mehmet Tütüncü

Editors: Ahmed Ameen / Torbjørn Ødegaard / Fathi Jarray / Mamoona Khan

INTERNATIONAL JOURNAL OF TURKOLOGY

nr. 8

Ağustos / August 2020

RESEARCH and STUDIES OF ISLAMIC
INSCRIPTIONS

Etudes et des Recherches Épigraphiques
Islamiques

İSLAMİ KİTABE ARAŞTIRMALARI

مجلة دراسات الكتابات والنقوش الإسلامية

ISSN 1570 694X

Chief-editor: Mehmet Tütüncü

Editors:

Ahmed Ameen (Fayoum University), Fathi
Jarray (Tunis), Mamoona Khan
(Islamabad), Torbjorn Ødegaard (Oslo),
Mehmet Emin Yılmaz (Ankara)

Editorial board:

Murad Adjabi (Alger), Ludvik Kalus (Paris),
Frederic Bauden (Liege) Ahmet Ali Bayhan
(Ordu) , Ahmet Taşğın (Ankara), Mehmet
Akif Erdoğan (Izmir), Sami Saleh
Abdelmalek (Cairo), Ibrahim Yılmaz
(Erzurum), Hatice Aynur (İstanbul), Andrey
Krasnozhan (Odessa), Olga Vasileva (St.
Petersburg), Moshe Sharon (Jerusalem),
Klaus Kreiser (Berlin), Timur Kocaoglu
(Michigan). Andrew Petersen (Wales),
Ardian Muhaj (Tirana)

Contact:

e-mail: sotapublishing@gmail.com

Postal address:

SOTA
Brabantlaan 26
2101 Sg Heemstede
Netherlands

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Turkology.062020.ID0026

Mehmet Tütüncü
(Israel) p. 5-57

Ottoman Inscriptions in Turkish Language from
Palestina

Turkology.062020.ID0027

Ömer Kaptan

pp. 58-61

)

Book Review: The Ka'aba Orientations by Simon O' Meara.

p. 61

KUBBETÜ'S-SAHRA'NIN SULTAN ABDÜLAZİZ DÖNEMİN
RESTORASYON KİTABESİ

KUBBETÜ'S-SAHRA'NIN SULTAN ABDÜLAZİZ DÖNEMİN RESTORASYON KİTABESİ

Ömer Kaptan (Bursa)

Eski fotoğraflarda Kubbetüssahranın içinde bulunduğunu gördüğümüz önemli bir kitabe bugün .... müzesinde bulunmaktadır. Dört parça halinde günümüze gelmiş olan kitabelerde dini içerikli metinler ve restorasyona tarih düşürülen bir Farsça dize Sultan Abdulaziz döneminde yaptırılmış ve Hüsameddin Hokandi tarafında yazılmıştır. Kitabe satırlarının transkript ve tercümeleleri şöyledir:

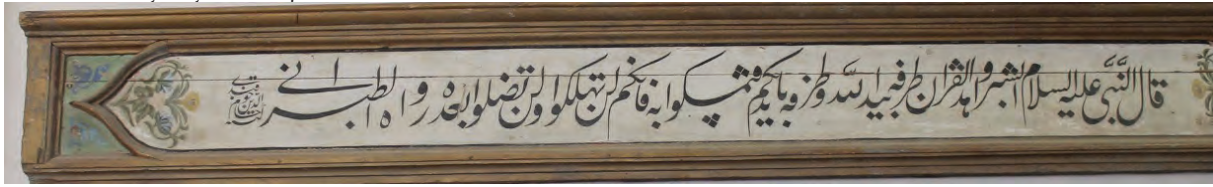

- 1- Kâle ‘aleyhi’s-selam: Sahratü beytü’l-makdisi min suhûri’l-cenneti. Sadaka rasûlu’llâh salla’l-lâhu aleyhi ve sellem.

قال عليه السلام صخرة بيت المقدس من صخور الجنة صدق رسول الله صلى الله عليه وسلم

Peygamber aleyhisselam buyurdu ki: “Beytü’l-makdis’in kayası cennetin kayalarından biridir. Allah’ın rasulü doğru söyledi.

Kubbetü’s-sahra’nın dış cephe çinilerinde kısaltılmış haliyle gördüğümüz bu hadis bu kitabede biraz daha uzun haliyle yazılmıştır.

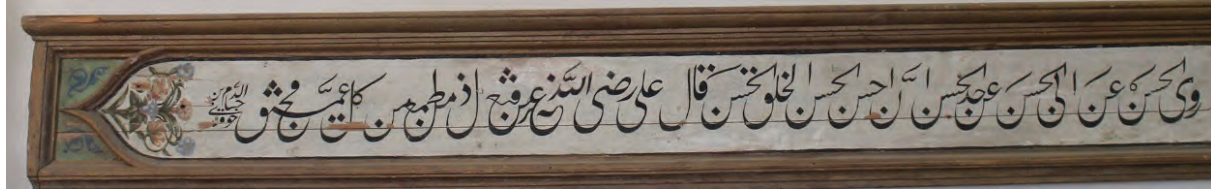

قال النبي عليه السلام ابشروا هذا القرآن طرفه بيد الله وطرفه بأيديكم فتمسكوا به فإنكم لن تهلكوا ولن تضلوا بعده رواه الطبراني 2-

Kale’n-nebiyyu aleyhi’s-selâm: ebşirû feinne hâze’l-kur’ân tarafuhû bi-yedi’llâh ve tarafuhû bi-eydikum. Fe temessekû bihî feinnekum len tehlikû ve len tedillû ba’dehû. Revâhu’l-taberânî.

ketebehû Hüsameddin Hokandî

Peygamberimiz buyurdu ki: ‘Müjdeler olsun (şevinin) bu Kuranın bir tarafı Allahın elindedir. Ve bir ucu sizin elinizdedir. Ona sınıksız sarılmıslar helak olmazsınız ve sonra sapkınlığa düşmezsiniz. Onu taberânî rivayet etti. Yazan hattat Hüsameddin Hokandî

- 3- Revâ’l-Hasen ‘an ebi’l-Hasen ‘an Ceddi’l-Hasen: İnne ahsene’l-hasen el-huluku’l-hasen. Ve Kâle Ali radiya’llâhu ‘anhu ‘Azze men kane’a ve zelle men tame’a, min külli feccin amîkin. (Hüsameddin Hokandî)

روى الحسن عن ابي الحسن عن جد الحسن أن احسن الحسن الخلق الحسن قال على رضي الله عنه عز من قبح و ذل من طمع من كل فج عميق

“Hz. Hasan rivayet etti Hasan’ın babasından (Hz. Ali’den) rivayet etti, o da Hasan’ın ceddinden (Hz. Peygamberden) rivayet etti: Muhakkak güzellerin en güzeli ahlak güzelliğidir.” Ve Hz. Ali buyurdu ki “Kanaatkar olan Aziz olur, Tamahkar olan zelil olur” bu satırın ilk kısmı, hat sanatında pek çok hattat tarafından yazılarak tablolar oluşturulan meşhur bir hadistir. Bu cümlede, ravi zinciri ile hadisi şerif arasındaki uyumlu, güzel kafiye sebebiyle hattatlar istiflerinde bu hadise sıkça yer vermişlerdir. Ravi zinciri bölümündeki “Hasan” rivayet edenin ismiyken, hadis bölümündeki “hasen” ise “iyilik, güzellik” anlamına gelmektedir.

(“Ahsane'l-Hasen” hadisinin hat sanatıyla oluşturulmuş güzel istiflerinden bir örnek)

Satırın İkinci kısmı ise Hz. Alinin bir sözüdür. Ancak sonrası hac suresinden (27. Ayet) bir alıntıyla bitmiştir “Derin vadilerden de olsa gelsinler (haccetsinler)”. Hz. Ali’nin sözü ile bu ayet arasında bir bağlantı görülmemektedir. Muhtemelen hattat, satırı tamamlayabilmek için oldukça meşhur olan bu hac ayetini bir ziyaretgah olan Kubbetüssahra’da kullanmak istemiştir. Hz. Ali’ye ait hikmetli sözlerin burada olduğu gibi ayet ve hadislerle yanyana kullanılması ve bütünlük olmasa da satırın tamamlanması için kullanılmasına Bursa Yeşil Cami pencerelerine yazılan Hz. Ali sözlerinden şu örnek verilebilir: “Kâle Ali men nezara i’tabara Zannu’l-âkili kehânetun el-hayru bi-temâmihî” (Hz. Ali buyurdu ki dikkatle nazar eden ibret alır, akıllı kişinin zannı kehanet gibidir, hayırlı olan iş tamam olan iştir.) örnekte görüldüğü gibi Hz. Aliye ait birbirinden bağımsız iki söz artarda yazılmış, ve sonra satırı tamamlamak için kısa ve meşhur bir hadis son kısma ilave edilmiş buna rağmen “Kale rasûlullah” gibi bir başlangıç ifadesi de kullanılmamıştır.¹

Satırın sonunda hattatın ismi yer alır: Hüsameddin Hokandî.

1 Başka örnekler için ayrıca bakınız: Tüfekçioğlu, Abdulhamit “Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde İläzî.” TC. Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri, Başbakanlık Basımevi – 2001 ANKARA, s, 140-141

(15.yy'a ait Bursa Yeşil Cami pencerelerinde Hz. Ali sözlerinin ayetlerle birlikte kullanımı)

4- Keremât der harem, Sultan-ı bahr-û berr-i tamam, Gofte be tariheş hired, Sehl bud ahse-nu'l-hitam 1292 Hokandî

Dini içerikli diğer kitabelerden sonra, restorasyonun tarihinin düşürüldüğü satır Farsça yazılmış olan bu satırdır. İfadelerin anlamı şöyledir: “Karanın ve denizin sultanı haremî yapmayı bitirdi. Tarihi için de akıl şöyle dedi: “Ne de kolaydı sonların en güzeli (ahsenu'l-hitâm)”. Düşürülen 1292 (1875) tarihinden anlaşıldığına göre burada adı geçen sultan Sultan Abdulaziz'dir. Zira Sultan 2. Abdulhamit 31 Ağustos 1876 tarihinde padişah olmuştur ki bu tarih 1293 yılına tekabül eder.

Kubbetüssahrada Osmanlı dönemi yenileme faaliyetlerinin en önemlisi Sultan Abdülaziz döneminde gerçekleşmiştir. 1874'de Kubbetü'l-Sahra tamir edilmiş, Aksâ Camii onarılmıştır. Mescid-i Aksâ'da bu dönemde yapılan tamiratın Emevi halifesi Abdülmelik b. Mervan döneminden sonra yapılan en büyük tamirat olduğu belirtilir. Bazı uzmanlar bu tamiratın Osmanlı Devleti'nin hazinesinden büyük miktarlarda saf altına mal olduğu, bunun bazıları tarafından israf sayıldığı ve sultanın tahttan indirilmesine sebep olduğu görüşündedir²

2 Kudüs Tarihi, Mustafa İsmail Basit – Hamza Zib Mustafa, Yay. Haz. Muhammed Demirci, Nida yayınları. (2011) S.155, 156